

LÉČIVÉ ROSTLINY V DERMATOLOGII

Zkraje je třeba zdůraznit, že na pokožce se mimo typické dermatózy zrcadlí řada chorob vnitřních orgánů (diabetes mellitus, hepatopatie aj.), infekčních onemocnění (spála, syfilis, pásový opar atd.) a poruch imunity (např. AIDS). Tyto projevy nelze podceňovat a pacient by měl být nasměrován k příslušnému specialistovi.

ROSTLINNÁ ANTISEPTIKA A ANTIFLOGISTIKA

Protizánětlivě a antisepticky působí především šalvěj lékařská, Inice květel, lopuchy, řebříček obecný a měsíček lékařský.

Linariae herba (*Scrophulariaceae*) obsahuje hořké flavonové glykosidy, organické kyseliny, třísloviny, cukry, alkaloid peganin (působí spasmolyticky) a alkan triakontan (potlačuje zánět). Z drogy se připravuje odvar (200 g/500 ml vody) k omývání zanícených partií nebo mast (20 g suché nati se 48 hod maceruje ve 40 g 60% lihu, výluh se scedí, odpaří na 10 g a vmísí do polovychladlé směsi 90 g vepřového sádla a 10 g běleného včelího vosku) k ošetření řezných ran a exkoriací.

V droze **Bardanae radix** (lopuch plstnatý, větš; *Asteraceae*) jsou kromě inulinu, slizů a hořčin zastoupeny polyacetylenové sloučeniny s antibakteriálním a antifungálním účinkem. V zevní terapii (oplachy, obklady) se používá odvar z 20–50 g sušených kořenů na 1 l vody.

Švédský lékopis ještě nedávno uváděl tzv. **Spiritus vulnerarius** (*Spiritus Rosmarini comp.*), k jehož přípravě byl vedle tymiánu a rozmarýnu potřebný řebříček. **Millefolii flos** seu **herba** (*Asteraceae*) disponuje zejména chamazulenem, hořčinami, flavonoidy, aminy a tříslovinami. Spařením 2–3 lžíc drogy ½ l vroucí vody se získá výtečný prostředek k obkladům na infikovanou kůži. Řebříčkový gel slouží ke zklidnění pokožky podrážděné např. holením, po štípnutí hmyzem a k ošetření drobných spálenin.

Calendulae flos cum sine calyce (pouze oranžový kultivar; *Asteraceae*) je evergreenem dermatologické léčby. Obsahem saponinů, flavonoidů, seskviterpenů, polysacharidů, karotenoidů aj. představuje drogu s antiflogistickým a antibakteriálním účinkem (např. při panaritii), urychluje hojení defektů (běrcové vředy, dekubity apod.). Ze sušených květů se připravuje nálev (2–4 lžice na 1 l vody), popřípadě tinktura a mast. Zvláštností je měsíčkový „olej“, získaný ze stlačených jazykovitých květů vystavených po 2–3 týdny slunečnímu záření v uzavřené nádobě.

Skupinu uzavírá **Salviae herba** (*Lamiaceae*). Z obsahových látek se uvádějí silice s borneolem a thujonem, karnozol, třísloviny, fenolické kyseliny

Robert Jirásek Edukafarm, Praha

Kožní nemoci sužují člověka odnepaměti. Kromě toho byl často napadán ektoparazity, potýkal se s následky zranění, popálenin, pokousání zvířaty aj. Pomoc hledal instinktivně v okolní přírodě, a rostliny už tehdy představovaly účinný prostředek k obnovení integrity kůže a léčbě většiny chorobných stavů.

aj. Nálev ze 3 lžíc drogy na 0,5 l vroucí vody se používá k omývání hnisajících a nehojících se ran a vředů, ke kloktání a výplachům úst při zánětu dásní, parodontóze a po extrakcích zubů.

ADSTRINGENCIA

K drogám se stahujícími účinky řadíme především borku z dubů, řepíkovou nať a nať mochny husí.

Quercus cortex (z mladých větví dubu zimního, letního a pýřitého; *Fagaceae*) se sbírá pro vysoký obsah tříslovin a kyseliny elagové. Připravuje se z ní odvar určený k sedacím koupelím při hemoroidech, dále k omývání drobných ran, spálenin, omrzlin a pokožky zasažené svrabem.¹⁴

Proslulou je v oficiální i lidové medicíně **Agri-
moniae herba** (*Rosaceae*). V droze jsou přítomny zejména třísloviny flavonoidy a kyselina křemičitá. Odvar ze 4 lžíc suché nati v 0,5 l vody urychluje hojení a omezuje lomivost a propustnost kapilár v kůži a podkoží. Lze jej užívat i k oplachům infikovaných ran a hnisavých eflorescencí.¹³

Za zmínku stojí ještě **Anserinae herba** (*Rosaceae*) se spasmolytickým a antiflogistickým působením, daným obsahem derivátů kyseliny elagové, flavonů, tříslovin a pentacyklických di-

terpenů. Nálev, popřípadě odvar, se doporučuje k laváním hnisajících ran a k obkladům na podrážděnou pokožku.

GRANULANCIA A EPITELIZANCIA

K podpoře hojení ran se po staletí používají také balzámy, pryskyřice (tj. druhotné sekrety vznikající po poranění kmene) a klejopryskyřice. Významné z této skupiny jsou peruánský balzám, myrrha a pryskyřice některých jehličnanů (jedle, smrku, borovice, popř. modřínu).

Myrrha prýští z trhlín v kůře stromu myrhnovníku molmolového a jiných druhů (*Burseraceae*) a na vzduchu tuhne. Připravuje se z ní tinktura, užívaná samostatně nebo ve směsích při aftech a do mastí k léčení dekubitů a vředů. Zajímavé je její analgetické působení.

Vzhledem ke značnému alergizačnímu potenciálu je dnes předepisování **peruánského balzámu** jako granulancia a antiskabiózního léčiva okrajovou záležitostí. „Smůla“ z některých konifer bývala součástí věhlasné **Pražské domácí masti**, nyní se s jejím využitím setkáváme jen občas v lidovém léčitelství.

ANTIÉKZEMATIKA A ANTIPRURIGINÓZA

Tradičně používanou drogu představuje **Plantaginis folium** (*Plantaginaceae*), v níž byly detekovány zejména třísloviny, slizy, glykosid aukubin, fenolické kyseliny a jejich deriváty. Protisvědivě působí odvar z 10–20 g drogy ve dvou sklenicích vody.¹ Při vředech a pohmožděninách se používají obklady z očištěných a na kaši rozmělněných listů.

Olej získaný lisováním semen **konopí setého** (*Cannabis sativa* L., *Cannabaceae*) obsahuje velké množství polynenasycených mastných kyselin (70–80 %). Zvláště v poslední době nachází široké uplatnění v dermatologii, a to jako součást externí ošetřování ložisek (atopického) ekzému a ke zlepšení stavu kůže, nehtů a vlasů. Na pokožku konopný olej působí protizánětlivě, hydratačně a zvyšuje její pružnost a bariérové funkce.

ZÁVĚR

Rostlinné drogy a galenika se v dermatologii uplatňují jako pomocná léčiva u méně závažných onemocnění, zejména zánětlivé a degenerativní povahy, a v neposlední řadě jako podpora hojení drobných ran a kosmetika.

Jistou nevýhodou je dnes poměrně častá (mnohdy zkřížená) alergie na obsahové látky rostlin (např. z čeledi *Asteraceae*, *Lamiaceae* aj.).

Literatura u autora

